

עין משפט
נר מצוה

כל הגמ' פרק שלישי גימין

מסורת הש"ס

(א) לתקן פה. מסובט
(ב) ז"ל רבא וכו'
(ג) וספחה רפ"ג.
(ד) וימלא ו' וי"ג.
(ה) פירושין ל' וי"ג.
(ו) כתיב פ"ג מהלכות
הרמות שמעך דלג גרם
כיה מעשר לאבדך ו'.
(ז) כ"ה י"ג ע"ש בטרות
נח: ע"ש תמות דד.
(ח) ז"ל למדעו. (ט) וי"ג
קס"ג. (י) כ"ה טרסה.

תורה אור השלם

1. וקחב לבם
תרומתכם כדון מן הדין
ובמלאה מן הקרב
בדבר ית' ב'

מוסף רש"י

שלא מן המוקף. מדבר
שאינו סמוך לו כדמותו על
דליו מיעה וניה ורובין
ז' מן שאינו סמוך לו. כגון
(ב"ב ד"ב) אין מקיפין
שני מיעות, ומנו (ו"ה)
מקפת וקרא לה שם.
לשון מקיפין ומיעות זה
זה, ואומר למד להפיל על
מטה שאין לפניו על מה
שנפתי, נשמה אוחה שאח
סמוך עליו אינו נפתי.
שאלך או מקיפין ומלא
שאין אומר לטעם ואוכל
עבדים (ור"י ו' ג' וקחב
לבם תרומתכם. גלוס
תפ"ג ב"ב ד' ג'.

עניי כותיים. שאם אין עניי ישראל בעיר יש עניי כותיים
מפרש לוורכס ויעכנס לעלמו שאף עניי וכו' וכו' כדמותים
גרי אמת הם. ולמלא קמא גרי אריות הם ולא יפריש בשבילם אלא
בשביל עניי ישראל יפריש בכל מקום שהם: וזכה הלא כמה שצדו.
הלוה הזה אינו חייב לפרוש משלו
שהרי הלוהו ע"מ שלא ליפרע הימנו:
דעבוד תקנא. דקאמר מפרש עליו
במזוק עניי ישראל ובעשיר קמני אין
מפרשין עליו: לא שכיחא. הלכך לא
מחו לה: אשר. האמן והחוק הדבר
לשון שריר וקיים: לא תאמר. לא
תאמן: עניו קרקע. שעליהם מוטל
המלוה לפרוע חובת אביהן: מלא
מחט. כלומר הניח קרקע מועט אין
זה מפרש במזוק יורשין אלא כשיעור
דמי הקרקע: מלא קרדוס. כלומר
קרקע הרבה: אפי' ניה מלא מלא
גובה מלא קרדוס. כלומר כל חובו
לפי שהוא יכול לטרוף ולחזרו ולטרוף
כל שעה שיפדוהו ממנו: כי הוא
מעשה דקטינא דאב"י. כמו שהיה
נשוי בכתובות (דף ק"ג): דהוא דהו
מסקי ביה מאה זוזי ושכיב וזביק
קטינא שני המשים אחת בעל חוב
טרפוה' אהו יתמי יהכי ליה חמשין
וסלקויה הדך אחת טרפה כו': ישראל
שאמר לנו. כולה מפרש ואולי לה:
מעשר יש לך בידי. שהפסדתי ממנו
ללוכך: והילך דמיו. ומוכרהו לי ונטל
זה את דמיו: אין מושג. ישראל זה
שמה לאחר שמכר לו עשאו לוי זה
תרומת מעשר על מעשר אחר שהיה
לו צדיקו דכיון דלא ידע כמה יש לו
אמר כור מעשר יש לך בידי ומנן
הדמים אסור ישראל זה לאכול הימנו
ואפי' מפרש תרומת מעשר לכהן לפי
חשבונו חיישין שמה לאחר שקיבל
הדמים עשאו לכהן תרומת מעשר על
תשעה כורין שיש לו צדיקו מעשר הטובל
לתרומת מעשר דכיון דלא משך יכול
לחזור הלוי ואע"פ שהוא בראשותו של
ישראל לא קני לו מעותיו דאימת קנייה
האי לוי דלקנייה לישראל בקבלת מעות
הלכך כי חזר בו ועשאהו תרומת מעשר
חל עליו השם: מעשר לאבדך בידי.
כתיב אבדך הודעתי שהיה לו מעשר
בידי: מוקף. סמוך כמו אין מקיפין
שתי צדיות (ב"ב דף ק"ג). אסור להכיר
לומר תבואה שיש לי במקום פלוני תהא
תרומה על זו שמה אומה שעה אינה
בעין ואם עשה עשוי: כך אמר לי אבא.

לפי מותו מעשר לך בידי: מושג. הלוי הזה: לתרומת מעשר. הראיה
לינטל הימנו. ואע"פ שחוקה על חכר שאינו נפטר מן העולם עד שיתקן
כל פירות טבלים שצדו הכא איכא למחש דכיון שלא הוכיר בלאותו
סכום מדה שמה לא היה יודע כמה יש: אין מושגין. שמוחוק ישראל זה
שתיקו קודם שמת ואע"פ שאין מוטל עליו: לתרום תרומת מעשר.
הלא אין המעשר שלו אלא של לוי והוא לוי מורס שלא מדעת:
בשתי

איכא בנייהו עניי כותיים "העשיר העני
אין מפרשי עליו וזכה הלא במה שבדו
ורבנו מאי שנא למיתה דעבוד תקנתא ומאי
שנא לעשירות דלא עבוד תקנתא "מיתה
שכיחא עשירות לא שכיחא אבד רב "פפא
היינו דאמרי אינשי חבדך מית אשר
איתעשר לא תאשר: מת צריך ליטול רשות
וכו': תניא רבי אומר יורשין שירשו ומי
איכא יורשין דלא ירתי אלא אמר ר' יוחנן
ביירשו קרקע ולא שירשו כספים א"ר יוחנן
הניח מלא מחט גובה מלא מחט מלא קרדוס
גובה מלא קרדוס ור' יוחנן אמר יאפילו הניח
מלא מחט גובה מלא קרדוס וכמעשה
דקטינא דאב"י: ת"ר ישראל שאמר ללוי
מעשר יש לך בידי אין חוששין לתרומת
מעשר שבו כור מעשר יש לך בידי חוששין
לתרומת מעשר שבו מאי קאמר אמר אב"י
ה"ק ישראל שאמר ללוי מעשר יש לך בידי
והילך דמיו אין חוששין שמוא עשאו תרומת
מעשר על מקום אחר כור מעשר יש לך
בידי והילך דמיו חוששין שמוא עשאו תרומת
מעשר על מקום אחר "אמו בראשי עסקינן
דשקלי דמי ומשוו ליה תרומת מעשר אלא
אמר רב משרשיא בריה דרב אידי הכי קאמר
הילך דמיו אין חוששין שמוא עשאו אב"י
תרומת מעשר על מקום אחר כור מעשר
לאבדך בידי והילך דמיו חוששין שמוא עשאו
אב"י תרומת מעשר על מקום אחר וכי
נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף אלא
אמר רב אשי דה"ק בן ישראל שאמר ללוי כך
אמר לי אבא מעשר לך בידי או "מעשר
לאבדך בידי חוששין לתרומת מעשר שבו
כיון דלא קיין לא הוה מתקן ליה בעל הבית
כור מעשר לך בידי או כור מעשר לאבדך
בידי אין חוששין לתרומת מעשר שבו כיון
דקיין תקוני תקניה בעל הבית וכי יש לו
רשות לבעה"ב לתרום תרומת מעשר "אין
אבא אלעזר בן גמלא היא דתניא אבא אלעזר
בן גמלא "אומר יונחשב לכם תרומתכם
בשתי

לפי מותו מעשר לך בידי: מושג. הלוי הזה: לתרומת מעשר. הראיה
לינטל הימנו. ואע"פ שחוקה על חכר שאינו נפטר מן העולם עד שיתקן
כל פירות טבלים שצדו הכא איכא למחש דכיון שלא הוכיר בלאותו
סכום מדה שמה לא היה יודע כמה יש: אין מושגין. שמוחוק ישראל זה
שתיקו קודם שמת ואע"פ שאין מוטל עליו: לתרום תרומת מעשר.
הלא אין המעשר שלו אלא של לוי והוא לוי מורס שלא מדעת:
בשתי

איכא בנייהו עניי כותיים. אומר ר"י דלא מקיטו אלא במזוק
עניי העיר ולא כמו שפירש הקונטרס לתלמי קמא גרי
אריות הם ולא יפריש בשבילם אלא בשביל עניי ישראל מפרש בכל
מקום שהם דל"כ לא נפקא מינה מדי מאי בנייהו: תניא רבי
אומר יורשין שירשו. מפרש עליהם
אבל לא ירשו לא מפרש עליהן ואסופא
קאי ואם הלוה צניז צ"ד אין לרף
ליטול רשות מן היורשים אבל ארשא
דקמני מת לרף ליטול רשות מן
היורשים לא מצי קאי דכ"ש אם לא
ירשו שצריך ליטול רשות יותר שאין
עליהן מוטל לפרוע חוב אביהן:
ובמעשה דקטינא דאב"י. ואע"ג
דלאמר התם צניז שהיה
נשוי (כתובות דף ק"ג): דלוי אמרו ליה
הני חמשין דמי קטינא סתוקי סלקוהו
הכא תקנתא דרענן היא:

הילך דמיו חוששין שמוא עשאו בו'.
פירש בקוב"ע לאחר שקיבל
המעות עשאו תרומת מעשר וקשה
לר"י דלאחר שמכרו אין יכול לעשותו
הא לא מיחסר משיכה שהרי בראשית
ישראל קאי אלא י"ל דשמה עשאו קודם
קבלת הדמים קאמר ופירך אטו
ברשיע עסקינן דשקלי דמי ומשוו ליה ככר
תרומת מעשר פירוש ומשוו ליה ככר
תרומת מעשר מעיקרא:
מעשר לאבדך בידי הילך דמיו.
תימה אמאי נקט השתא
הילך דמיו ועוד אמאי חוששין כלל
שעשאו אב"י תרומת מעשר והא
הרבה חוקה על חכר שאינו מניח
דבר שאינו מתוקן מתחת ידו כדאמר'
(פסחים דף טו.) צדור שמת והניח
מגורה מלאה פירות וי"ל במזוק
דקסבר דמתמתא אב"י אמר לו אם
הוא מתוקן או אינו מתוקן ואם לא נטל
דמיו רמי אנפשיה ללוכך עלמו ומדכר
שאמר לו אב"י ואם לא מדכר חשבינן
ליה במזוק מתוקן אבל כשנטל דמיו
ללוכך חאריס לא רמי אנפשיה ומדכר:
וב' נחשדו חברים לתרום שלא מן
המוקף. תימה דתנן במסכת
גיטות (פ"ג מ"ה) תרומת מעשר שזה
לביכורים צניז דרכים ניטלת מן
הטבור על התמא ושלא מן המוקף
ואמר נמי בירושלמי בפ' ב' דמדות
דכל התורה כולה למידה ומלמדה מן
מתרומת מעשר שמתלמדה ואינה למידה
בדתרומת מעשר כתיב (במדבר י"ח)
ממנו מן המוקף ומוקמי' ליה בתרומה
גדולה ולא בתרומת מעשר וכפ' הובב

נא א ב ג מ"י פ"י מה'ל'
מעשר הלכה ו':
נח ד מ"י פ"ג מה'ל'
תרומת הלכה טו'
ו"ע וכו'ת'
נב ה"י פ"ג ט"ו י':

תוספות ר"ד

העשיר העני אין מפרשין
עליו וזכה הלא במה
שבדו: מ"י דלמיתה
עבוד רבנן תקנתא ומ"י
לעשירות לא עבוד
תקנתא: מיתה שכיחא
עשירות לא שכיחא
אמר רב פפא היינו
דאמרי אינשי מית חבדך
אשר איתיה לא אשר: